

Klima- og miljødepartementet

Deres ref

Vår ref

2018/3882

Dato

21.06.2018

Høringssvar fra Universitetet i Bergen. Regionreformen - ny forskrift om myndighet mv etter kulturminneloven og overføring av andre oppgaver

Det vises til høringen om ny forskrift om myndighet etter kulturminneloven mv. Universitetet i Bergen tar i dette høringsbrevet opp forhold som knytter seg til statens kulturhistoriske eiendommer. Universitetsmuseet i Bergen sender eget høringssvar om spørsmål knyttet til myndighetsansvar for oppgaver knyttet til forvaltning av automatisk fredete kulturminner

Sammendrag

I denne merknaden ønsker Universitetet i Bergen å ta opp to forhold i høringsnotatet:

- 1) **Forskriftens formål om forenkling:** Vi registrerer at det foreslås en desentralisering av forvaltningen av statlige kulturminne. Vi vil i en slik reform sterkt anmode om at man ivaretar prinsippene i den etablerte og vellykkede arbeidsformen som Riksantikvaren og Universitetet har i dag.
- 2) **Utvalg og utvelgelse av «kulturminner med særlig stor nasjonal verdi»:** Vi kan ikke se at det er gjort rede for hvordan definisjonens kriterier pkt 2.3.7, er vurdert for Universitetet i Bergen sine kulturminner. Vi stiller oss spørrende til om alle de statlig eide kulturminnene har fått en ny og lik verdivurdering jf. pkt 2.1.4 og pkt. 2.4.20.

Bakgrunn for dagens ordning for Universitetet i Bergen

Gjennom prosjektet Statens kulturhistoriske eiendommer, ble Universitetet i Bergen sine kulturhistoriske bygninger registrert og kulturminneverdiene vurdert, med det resultat at 37 av byggene våre ble vektet til å ha nasjonal verdi.

I 2014 ble disse bygningene sammen med kulturhistoriske bygninger fra andre universitet og høyskoler, fredet i *Landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet*, hjemlet i *Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer*.

Forskriftens formål om forenkling

Det har i tiden etter blitt lagt ned et stort arbeid for å håndtere disse ny statlige fredningene. Da tidligere korrespondanse tok tid og ofte var byråkratisk, er Universitetet i Bergen nå tilgodesett med månedlige møter i Bergen sammen med Riksantikvarens øremerkede fagperson. Dette gir god anledning til å befare, forklare og diskutere sakene, og sammen finne gode løsninger. Det er derfor ingen grunn til å tro at omlegging av forvaltningsmyndighet vil være et bidrag til å nå formålet om forenkling og nærhet, for Universitetet i Bergen sitt vedkommende. I stedet frykter vi at den helhetsforståelsen vi har opplevd fra Riksantikvarens side, blir svekket. Vi er svært fornøyd med dagens ordning og vil

på det sterkeste anmode om at det søkes løsninger for overgang til ny forvaltningsmyndighet, hvor man viderefører denne etablerte og vellykkede arbeidsformen.

Utvalg og utvelgelse av «kulturminner med særlig stor nasjonal verdi»

For Universitetet i Bergen er konsekvensen av den nye forskriften, slik vi tolker det, at forvaltningen av alle våre kulturminner vil bli overført til Hordaland Fylkeskommune, med mindre disse skulle vise seg å være av «særlig stor nasjonal verdi».

Det blir i høringsnotatet vist til at Riksantikvaren har foretatt en ny vektig og vurdering av de statlige forskriftsfredede byggene i Landsverneplanene.

I tabell *Gruppe 3; Forskriftsfredete bygninger*, leser vi at en rekke av bygningene i Landsverneplanen for Kunnskapsdepartementet har fått forhøyet verdistatus til «kulturminner med særlig stor nasjonal verdi», men ingen bygninger eid av Universitetet i Bergen er ført opp på denne listen.

Vi stiller oss derfor spørrende til om alle byggene i Landsverneplanen for kunnskapssektoren har fått en ny og lik vurdering.

Den nye forskriftens definisjon av «kulturminner med særlig stor nasjonal verdi» med tilhørende kriterier, skulle være et godt verktøy for å sikre likebehandling og etterrettelighet. Vi ber derfor om å få en redegjørelse for hvordan Universitetet i Bergen sine kulturminner er vurdert etter den nye definisjonens kriterier.

Etter en gjennomgang av de fredede byggene våre vil vi hevde at minimum sju anlegg, med 12 bygninger, faller innenfor ny forskrifts definisjon av «kulturminner som er av særlig stor nasjonal verdi».

Vi tillater oss derfor til slutt i denne høringsuttalen, å gjengi vår egen gjennomgang og evaluering av byggenes verdier og behov i henhold til den nye forskrifts definisjonen av «kulturminner som er av særlig stor nasjonal verdi». Dette er kulturminneverdier som allerede er kjent gjennom tidligere registreringer i fredningsprosessen og behov som er blitt tydelige gjennom de siste års saksbehandling. (Se også vedlagt tabell)

Vurdering av UiB-bygg i.h.t. kriterier i ny forskrift § 2 sjette ledd

a) Kulturminner som er viktige for landets kulturhistorie og betraktes som nasjonale symboler.

Som den eldste museumsbygningen i Norge, må **Naturhistorisk Museum** kvalifiseres til å være et nasjonalt symbol. Institusjonen Bergen Museum, etablerte starten på universitetet. Bygningene og musehagen representerer iht Landverneplanen, historien og tyngden bak universitetet og danner en unik enhet.

Anlegget **Geofysen**, som markerer byuniversitetets utstrekning mot sør, er et vitnesbyrd om landets tidlige vitenskapelige utvikling av geofysikk, kjernefysikk og moderne metrologi.

Kulturhistorisk Museum, marker den andre utstrekningen av byuniversitetet og blir i Landverneplanen vurdert som et viktig universitshistorisk anlegg.

I landsverneplanen blir **Universitetsbiblioteket** i Bergen framhevet som landets første universitetsbibliotek reist i nyere tid, et symbol på hvordan staten løste det prekære plassbehovet på 1960-tallet i sektorens masseutdannelsesperiode. **Realfagbygget** løste også utfordringene i denne perioden, og blir i fredningsvedtaket vurdert til å være et tidstypisk ideal for undervisnings-/offentlig byggeri, hvor flere funksjoner ble samlet under samme tak. Bygget ble langt merke til i sin samtid og er blitt et arkitektonisk ikon.

Universitetet i Bergen blir i Landverneplanen framhevet som byuniversitet, et kulturmiljø av nasjonal verdi, et eksempel på hvordan moderne universitetsvirksomhet er vevd sammen i

og mellom byens historiske villaer. Villaene rundt **Museplassen/ Christie gate**, med sine fredete interiør, er de mest sårbare representantene for denne delen av sektorhistorien.

b) kulturminner som er knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner som er sentrale for landet

Etablering av **Naturhistorisk Museum** og universitetets eksistens i Bergen, startet med Wilhelm Friman Koren Christies, Eidsvollsmann, Norges første stortingsrepresentant som var sentral i arbeidet med å legge grunnlaget for parlamentarismens skikk og bruk i det Norske Storting.

Geofysen, har fra etableringen vært lokalitet for den svært viktige nasjonale samfunnstjenesten Værvarslinga på Vestlandet.

c) det gjelder kulturminner og kulturmiljøer som Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare

Som Norges eldste museumsbygning, med en hvalsamling av internasjonal klasse, representerer **Naturhistorisk Museum** et kulturminne med verdi utover landegrensene.

Geofysen bærer en historisk tradisjon for internasjonal forskning, som lokalitet for det anerkjente geofysiske miljøet og bergensskolen i metrologi. Installasjonen Betatronen er et viktig kulturminne over ekspansjonstiden innen kjernefysisk forskning. Arnested for forskningen som i dag skjer i Cern, verdens eneste og iht Landverneplanen unik i sitt slag.

Realfagbygget var den første norske bygningen som ble innskrevet på den den internasjonale listen over modernismens mest sentrale byggverk, docomomo.

d) eller kulturminner hvor det kreves særlig teknisk ekspertise

Våre fredede bygninger representerer et tidsspenn fra 1790- 1977, med en like lang material- og konstruksjonshistorikk. Med kontinuerlig ombygginger og tilrettelegging for ny forskning og undervisningsformer, kreves det nærhet av særlig teknisk ekspertise for å hindre at bruk og utvikling reduserer kulturminneverdien.

Spesielt kan vi nevne de store anleggene, **Naturhistorisk Museum, Kulturhistorisk Museum** og **Geofysen**, som på tross av interiørfredning må følge utviklingen og forskriftskrav til sikkerhet, klima, tilgjengelighet og arbeidsmiljø. For å møtet kravet til sikkerhet og tilgjengelighet kreves det kunnskap til å utvikle kreative løsninger også for våre mange **historiske villaer** med 150 års gamle dører og trapper, alle med sine unike utfordringer.

Også med modernismens byggerier, som **Universitetsbiblioteket** og **Realfagbygget**, er det store utfordringer, når moderne overflater og prefabrikkerte element og fasadeelementer skal restaureres.

Universitetet har også teknisk vitenskapelige kulturminner som f. eks **Betatronen**, med en frittstående generator, Van de Graaff-akselerator som er verdens eneste i sitt slag. Vedlikehold og bevaring av denne er helt avhengig av særlig teknisk ekspertise.

Konklusjon

Med denne argumentasjonen, som selvsagt kan utdypes ytterligere, mener vi at anleggene Naturhistorisk Museum, Geofysen, Universitetsbiblioteket, Realfagbygget og de historiske villaene i Christies gate og på Museplassen må som et minimum innlemmes på listen over «kulturminner med særlig stor nasjonal verdi».

Grunnen til dette er at disse byggene, tillagt en nasjonal forvaltningsmyndighet, vil sikre en nødvendig uavhengighet av faglig vurderinger og økonomiske prioriteringer i forvaltningen. Hvorvidt det skal omfattes flere av Universitetet i Bergen sine bygg, bør etter vår mening utredes.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
Rektor

Kjell Bernstrøm
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Byggeår	Landsverneplan for kunnskapsdepartementet: Kompleks/ bygninger eiet av Universitetet i Bergen		Relevans i.h.t kriterier for «særlig stor nasjonal verdi». se 2.3.7 Ny forskrift § 2 sjette ledd a) de er viktige for landets kulturhistorie og betraktes som nasjonale symboler. b) de er knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner som er sentrale for landet c) det gjelder kulturminner og kulturmiljøer som Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare, eller d) det kreves særlig teknisk ekspertise
186518901899	Naturhistorisk Museum: Museplass 3 Gartnerboligen Veksthuset		a) Nasjonalt symbol - Eldste museumsbygningen i Norge. - Bergen Museum bygde den første museumsbygningen i Norge. - For UiB sin del har museumsvirksomheten til Bergens museum vært selve utgangspunktet for universitetets etablering og eksistens. b) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner - Institusjonen etablert av Wilhelm Koren Christie c) Et internasjonalt ansvar å bevare - Eldste museumsbygningen i Norge - Hvalsalen d) Kreves særlig teknisk ekspertise - Kompleksiteten av et levende museum med fredet interiør. F.eks hvalsalen og den fredede hagen.
1961	Universitetsbiblioteket: H. Sheteligs plass 7.		a) Nasjonalt symbol - Landes første universitetsbibliotek reist i nyere tid. b) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner c) Et internasjonalt ansvar å bevare d) Kreves særlig teknisk ekspertise - Materialkunnskap knyttet til vedlikehold og utskifting av modernismens materialer.

197 7	Realfagbygget: Allegaten 41		a) Nasjonalt symbol • <i>Det var et tidstypisk idéal for undervisnings-/offentlig byggeri; å samle flere funksjoner under ett tak.(sitat fredning)</i> b) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner c) Et internasjonalt ansvar å bevare • På den internasjonale listen over modernismens mest sentrale byggverk, DOCOMOMO d) Kreves særlig teknisk ekspertise • Materialkunnskap knyttet til vedlikehold og utskifting av modernismens materialer. • Kompleksiteten knyttet til forestående totalrenovering av bygget.
192 8 195 1 195 1 194 9	Geofysen: Allegten 70 Jahnebakken 3 Jahnebakken 5 Kjernefysisk laboratorium		a) Nasjonalt symbol • Som utvikling av geofysikk, kjernefysikk og moderne metrologi. b) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner • Base for Værvarslina på Vestlandet c) Et internasjonalt ansvar å bevare • Lokalitet for det internasjonalt anerkjente geofysiske miljøet og bergensskolen i meterologi. • Betatronen: Viktig kulturminne over ekspansjonstiden innen kjernefysisk forskning, og <i>unik i sitt slag (sitat fredningen)</i>. Arnested for forskningen som i dag skjer i Cern. d) Kreves særlig teknisk ekspertise • Materialkunnskap knyttet til vedlikehold og utskifting av modernismens materialer. • Betatronen: Hvordan oppfylle fredningsformålet om å sikre bygningen som formålsbygd kjernefysisk laboratorium. Både eksteriør, interiør og fast inventar er fredet. • Vedlikehold av Van der Graaf-reaktoren?

192 7	Kulturhistoriske museum, Historisk museum m/ hageanlegg: Haakon Shetelig's plass 10		a) Nasjonalt symbol • Viktig universitetshistorisk anlegg (sitat fredning). b) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner c) Et internasjonalt ansvar å bevare d) Kreves særlig teknisk ekspertise • Kompleksiteten av å drive et moderne museum i interiørfredede rom.
188 3 187 6	Museplassen: Museplass 1 Christies gate 20		a) Nasjonalt symbol • Norges eneste byuniversitet. b) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner c) Et internasjonalt ansvar å bevare d) Kreves særlig teknisk ekspertise • Kompleksiteten av å utvikle moderne universitetsvirksomhet i historiske villaer med fredede interiør.
188 1	Samfunnsvitenskapelig fakultet.: Christies gate 15, Christies gate 17 Christies gate 19 Rosenbergs gaten 39		e) Nasjonalt symbol • Norges eneste byuniversitet. f) Knyttet til statsmakten og til utøvelse av statlige funksjoner g) Et internasjonalt ansvar å bevare h) Kreves særlig teknisk ekspertise • Kompleksiteten av å utvikle moderne universitetsvirksomhet i historiske villaer med fredede interiør.

179 0 / 183 0	Fastings Minde: H. Sheteligs plass 11		
183 9 187 8	Langes gate 1 og 3: Langes gate 3 Langes gate 1		
188 0 - 191 9	Sydneskvartalet: Dokkeveien 2B Sydneshaugen 10 Sydneshaugen 12 Sydneshaugen 14 Sydneshaugen 4 Sydneshaugen 8 Sydnesplassen 12 Sydnesplassen 13 Øisteinsgate 1 Øisteinsgate 3		

188 5	Parkveien: Parkveien 9		
188 5	Villaveien: Villaveien 9		
190 0	Tingviken: Hovudhus Utedo Anneks Naust		

192 1	Sydneshaugen skole: Sydnesplass		
195 2	Psykologi Bjørn Christiansens hus: Christiesgate 12		